

Vigh Beáta

PhD hallgató

Debreceni Egyetem, Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

A HANGVÉDJEGEK LAJSTROMOZÁSA AZ EURÓPAI UNIÓS
VÉDJEGEREFORM ÁLTAL LÉTREHOZOTT VÁLTOZÁSOK KERETEI KÖZÖTT

Debreceni Jogi Műhely, 2024. évi (XXI. évfolyam) 3-4. szám (2025. február 15.)

DOI 10.24169/DJM/2024/3-4/5

Absztrakt: Az európai uniós védjegyreform által hozott egyik legjelentősebb változás, hogy az új típusú védjegyek is helyet kaptak a védjegyrendszer szabályozásában. A hangvédjegyek kategóriája a védjegyreform előtt is ismert volt ugyan, de a lajstromozás szempontjából elsősorban a megjelenítéssel kapcsolatos kritériumok jelentették a kihívást. Az európai uniós védjegyreform bevezetése után a megkülönböztető képesség hiányára vonatkozó, lajstromozást abszolút kizáró ok jelentheti leginkább az akadályt, mert az új szabályozás megkönnyíti ugyan a megjelenítéssel kapcsolatos követelményeket, de a lajstromozás másik alapvető feltétele, a megkülönböztető képesség fennállásának vizsgálata kihívások elé állíthatja a védjegybejelentőt. A megkülönböztető képesség fennállásának megállapításánál kulcsszerepet játszik, hogy a hangjelzés alapján a fogyasztó képes-e azonosítani a termék vagy szolgáltatás kereskedelmi származását.

Kulcsszavak: európai uniós védjegyreform, európai uniós hangvédjegy, európai uniós védjegy, megkülönböztető képesség

Registration of sound trademarks in the context of the changes created
by the EU trademark reform

Abstract: One of the most significant changes brought about by the EU trade
mark reform is the inclusion of new types of trade marks in the trade mark

system. The category of sound marks was known before the trademark reform, but the main challenge for registration was the criteria of presentation. After the introduction of the EU trade mark reform, the absolute ground of non-distinctiveness may be the main obstacle, as the new rules ease the requirements for appearance, but the other basic condition for registration, the examination of distinctiveness, may be a challenge for the applicant. The ability of the consumer to identify the commercial origin of the product or service by means of a sound is a key factor in determining whether the sign is distinctive and able to become a registered trademark.

Keywords: european trademark reform, european sound trademark, european trademark, distinctive

Eintragung von Hörmarken im Kontext der durch die EU-Markenrechtsreform geschaffenen Änderungen

Abstrakt: Eine der wichtigsten Änderungen, die die EU-Markenrechtsreform mit sich gebracht hat, ist die Aufnahme neuer Marken in das Markensystem der Union. Die Kategorie der Hörmarken war bereits vor der Markenreform bekannt, aber die größte Herausforderung bei der Eintragung waren die Kriterien für die Darstellung. Nach der Einführung der EU-Markenrechtsreform kann das absolute Eintragungshindernis der fehlenden Unterscheidungskraft das Haupthindernis für die Eintragung sein, da die neuen Vorschriften die Anforderungen an die Darstellung erleichtern, aber die andere wesentliche Voraussetzung für die Eintragung, die Prüfung der Unterscheidungskraft, kann für den Anmelder eine Herausforderung darstellen. Die Fähigkeit des Verbrauchers, die betriebliche Herkunft der Ware oder Dienstleistung anhand des Klanges zu erkennen, ist ein Schlüsselfaktor für die Bestimmung der Unterscheidungskraft.

Schlagworte: EU-Markenrechtsreform, EU-Hörmarke, EU-Marke, Unterscheidungskraft

Bevezetés

A védjegy az árujelzők legfontosabb típusa, amely áruk és szolgáltatások azonosítására, valamint egymástól való megkülönböztetésére szolgál, a fogyasztók tájékoztatására szolgál. (Faludi-Lukácsi, 2014, p. 31) A szakirodalom a védjegytypusokat két kategóriába sorolja, hagyományos és nem hagyományos vagy új típusú védjegyek. Az európai uniós védjegyreform valamennyi eddig ismert védjegytypusra vonatkozóan módosításokat vezetett be, amelyek hatását a joggyakorlat mutatja meg. Az egyik legjelentősebb módosítás, hogy a jogszabályi keret sokkal rugalmasabbá vált és jogalapot teremtett a nem hagyományos védjegyek lajstromozására is. A hangvédjegyek egy különleges védjegytypus, amely a termékek és szolgáltatások hallás útján történő azonosítását teszi lehetővé a fogyasztók számára. Az üzleti életben a vállalkozók már jó ideje felismerték az ikonikus hangok védjegyként való használatának üzleti lehetőségét, ennek köszönhetően pedig a hangvédjegyek már az európai uniós védjegyreform előtt ismertek voltak. Azonban a korábbi jogszabályi keret előírásai szerint a hangvédjegyek lajstromozásában a védjegy megjelenítésének módja jelentett kihívást. A 2017/1001-es európai védjegyeket szabályozó rendelet ezt a problémát megoldotta azzal, hogy új technológia lehetőségeket tesz lehetővé a védjegy megjelenítésére. A jelen tanulmány arra keresi a választ, hogy az európai uniós védjegyreform bevezetése milyen hatással volt a hangvédjegyek lajstromozására, és milyen új kihívások elé állítja a védjegybejelentőket a lajstromozást feltétlen kizáró okok leküzdésében. A tanulmány az európai uniós joggyakorlat tartalomelemzésén és a jogi normák elemzésén alapszik, különös tekintettel a védjegy megkülönböztető képességére, figyelembe véve az európai uniós iránymutatásokat és szakirodalmi véleményeket.

1. A hangvédjegyek lajstromozási kritériumai az európai uniós védjegyrendszerben

Az európai uniós védjegyreform által hozott egyik legjelentősebb változás a védjegyrendszer tekintetében az volt, hogy a nem hagyományosnak nevezett védjegykatóriák is jogalapot nyertek a lajstromozásra és jogszabályi előírásokat vezetett be ezek a jogi oltalmára vonatkozóan. A védjegyreform jogszabályaiban megnevezett nem hagyományos védjegyek a hangvédjegy, mozgásvédjegy, multimédia – védjegy, hologramvédjegy (A Bizottság (EU) 2018/626 végrehajtási

rendelete, 3. cikk), de ez a felsorolás nem kimerítő, ugyanis a Bizottság (EU) 2018/626 végrehajtási rendeletének 3.cikk (4) szerint, „amennyiben a védjegy a (3) bekezdésben felsorolt típusok egyikébe sem tartozik, a megjelenítésnek meg kell felelnie az (1) bekezdésben meghatározott előírásoknak, és leírás csatolható hozzá”. Ez azt jelenti, hogy a védjegylajstromban megjeleníthető bármely védjegy, amely teljesíti a fentnevezett jogszabály vonatkozó előírásait, illetve az 2017/1001-es Rendelet szabályozását az európai uniós védjegyekre vonatkozóan.

A nem hagyományos védjegyek jogi szabályozásának alapját képezték az európai uniós joggyakorlatban megfogalmazott Sieckmann kritériumok (Case C-273/00, Ralf Sieckmann v Deutsches Patent- und Markenamt. ECLI:EU:C:2002:748), amelyeket átvett a védjegyreform keretében hatályba lépett 2017/1001-es Rendelet preambuluma 10. pontja, illetve a Bizottság (EU) 2018/626 végrehajtási rendeletének 3. cikk (1) bekezdése. Ennek megfelelően „a megjelölés bármely megfelelő formában – azaz nem szükségszerűen grafikai eszközökkel –, széles körben elérhető technológia alkalmazásával történő ábrázolásának megengedettnek kell lennie, amennyiben az ábrázolás egyértelmű, pontos, önmagában teljes, könnyen hozzáférhető, érthető, tartós és objektív.” (2017/1001-es (EU) Rendelet). Erre a megközelítésre azért volt szükség, hogy az európai uniós védjegy jog továbbra is megőrizze dinamizmusát és alkalmazkodhasson a gyors digitalizációs fejlődéshez és technológiai változásokhoz, amelyek a piaci versenyt jellemzik. Ennek megfelelően a Bizottság (EU) 2018/626 végrehajtási rendelet preambuluma 7. pontja rögzíti, „hogy különféle műszaki alternatívák kerülnek bevezetésre, hogy a lajstromozási eljárás jobban illeszkedjen a technikai fejlődéshez. Ugyanakkor annak érdekében, hogy az európai uniós védjegyrendszer továbbra is összhangban álljon a védjegyek nemzetközi lajstromozásáról szóló Madridi Megállapodáshoz kapcsolódó, 1989. június 27-én, Madridban elfogadott jegyzőkönyvvel (Madridi Jegyzőkönyv) létrehozott rendszerrel, meg kell határozni a védjegy megjelenítésének benyújtására vonatkozó műszaki előírásokat, ezen belül az elektronikus úton benyújtott védjegyek megjelenítésére vonatkozókat”. A Sieckman kritériumok törvényi erőre való emelése az elismerése annak, hogy nemcsak a vizuális érzéket célzó védjegyeknek van létjogosultsága, de azok a megjelölések is képesek ellátni a védjegy alapvető funkcióját az áruk és szolgáltatások kereskedelmi származásának azonosítására vonatkozóan, amelyek érzékeléséhez más érzékszervek használata szükséges. Ide tartoznak a nem hagyományos védjegyek kategóriáján belül a hangvédjegyek, viszont az ízleléssel és szaglással érzékelhető

megjelölések lajstromozására még mindig nem létezik megoldás, ugyanis nem ismert jelenleg olyan technológiai megoldás, amely ezeknek a védjegytypusoknak a tartós és egyértelmű megjelenítését, illetve tárolását képes lenne biztosítani, sem pedig jogi eszköz a megjelenítésük pontos szabályozására.

A hangvédjegyek vonatkozásában azonban még a védjegyreformot megelőzően, a Shield Mark ügyben (C- 283/ 01, Shield Mark v. Kist, EU:C:2003:641) az Európai Bíróság megállapította, hogy a lekottázott dallam, amely a hangjegyeket, ütemet, szüneteket, hangmagasságot stb. tartalmazza (C- 283/ 01, Shield Mark v. Kist, EU:C:2003:641, 62. pont) elegendő a védjegy megfelelő megjelenítéséhez. A Shield Mark ügy néven ismert jogeset az európai uniós védjegy jog számára rendkívül jelentős, több okból is. Egyrészt, mert az előzetes döntéshozatal során született bírósági döntés eredményeképpen a hangvédjegy lajstromozható védjegy az Európai Unióban, ugyanakkor a jogeset tényállása komplexitásának köszönhetően pontosan leírja a lajstromozható hangvédjegyek lehetséges formáit. Ez azért volt lehetséges, mivel a Shield Mark a tényállás szerint több olyan védjegy jogosultja is volt, amelyek hangokból álltak. Ezek közé tartozott az a hangvédjegy, amely L. van Beethoven „Für Elise” című zeneművének első kilenc hangjegyéből áll, azzal a pontosítással, hogy zongorán játszva, illetve az ütemek bejelölésével, de olyan hangvédjegy is amely a kakas kukorékolásából áll (C- 283/ 01, Shield Mark v. Kist, EU:C:2003:641, 14-19. pont). Az Európai Bíróság végül úgy döntött, hogy hangmegjelölés esetén a lajstromozási követelmények nem teljesülnek, „ha a megjelölés grafikai ábrázolása szöveges körülírással történik, például annak megjelölésével, hogy a megjelölést valamely ismert zenemű hangjai alkotják, vagy arra való utalással, hogy a megjelölés valamely állat hangjából áll, vagy pedig minden más pontosítást nélkülöző egyszerű hangutánzó szó vagy hangjegyek segítségével. Ezzel szemben a fent említett követelmények teljesülnek, amennyiben a megjelölést zenei ütemekre osztott kotta segítségével ábrázolják, amelyen szerepel többek között valamelyik kulcs, a hangjegyek és a szünetjelek a relatív értéküket és az időtartamukat jelölő formában, és adott esetben a módosítások” (C- 283/ 01, Shield Mark v. Kist, EU:C:2003:641, 65. pont). Ez azt jelenti, hogy az egyszerű állathangok, egyszerű hangutánzó szavak megkülönböztető képességét az Európai Bíróság nem ismeri el, ha semmilyen más, a termék vagy szolgáltató sajátos megkülönböztető jellegét jelző vagy erősítő jel nem társul ezekhez, ezzel szemben a pontosan lekottázott dallam hangvédjegynek tekintendő.

2. A védjegyreform hatása a hangvédjegyek lajstromozására

A védjegyreform hatására módosult a hangvédjegyek lajstromozására vonatkozó európai uniós joggyakorlat. Míg a védjegyreform előtt a hangvédjegyek lajstromozása szempontjából elsősorban a megjelenítéssel kapcsolatos kritériumok jelentették a kihívást, ugyanis a grafikai ábrázolás követelményének eleget tenni nem volt egyszerű, az európai uniós védjegyreform bevezetése után a megkülönböztető képesség hiányára vonatkozó, lajstromozást abszolút kizáró ok jelentheti leginkább az akadályt.

2.1. *Az európai uniós hangvédjegyek megjelenítési formája*

Ami a hangmegjelölések megjelenítését illeti, az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatalának a lajstromozási gyakorlata a védjegyreformot megelőzően ebben a tekintetben nem volt egységes, ugyanis a szonogram elfogadottsága, mint a hangmegjelölések megjelenítési és tárolási formája változott (Geiregat, 2022, pp. 702-718). A Hexal – ügyben (R295/2005-4) a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (OHIM – az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatal védjegyreform előtti megnevezése) fellebbezési tanácsa elfogadta a szonogram általi megjelenítését a hangmegjelölésnek, amely tulajdonképpen egy szlogen megszólaltatásából állt. Az MGM – ügyben (R781/1999-4) a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal Negyedik Fellebbezési tanácsa úgy fogalmazott, hogy a szonogram elfogadható lenne az orosz üvöltésének megjelenítésére a védjegylajstromban, de az adott védjegy bejegyzését visszautasította, mivel a megjelenítésből hiányzott az idő és frekvencia megjelölése (R781/1999-4, 27, 28, 29 pont). Később azonban, amikor Tarzan, az ismert filmes karakter kiáltását próbálta jogi oltalom alá helyezni az Edgar Rice Burroughs, Inc., akkor a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal Negyedik Fellebbezési tanácsa visszautasította a védjegy lajstromozását, arra hivatkozva, hogy a szonogram nem elfogadható az ábrázolásra, mivel nem tiszta, bárki által érthető és hozzáférhető megjelenítési módja a védjegynek (R 708/2006-4 20, 22, 23, 47 pont).

A védjegyreformnak köszönhetően a hangvédjegy jogszabály szerint elfogadott megjelenítési formája a hangfájl, vagy a hang kotta formájában történő pontos ábrázolása (A Bizottság (EU) 2018/626 végrehajtási rendelete 3. cikk g)). 2016. szeptember 13-án az Európai Unió Bíróságának Törvényszéke a megkülönböztető képesség hiányára és nem pedig a grafikai ábrázolás

hiányosságára hivatkozva utasította vissza egy csengőhangból álló védjegy lajstromozását (T-408/15 Globo Comunicação e Participações S/A v. EUIPO, ECLI:EU:T:2016:468, 77. pont). Az európai bírósági állásfoglalás szerint a bejelentett védjegy egy ébresztőóra vagy egy telefon csengőhangjára hasonlít, független attól, hogy azt milyen kontextusban használják, tehát mindössze két azonos hangjegy megismétléséből áll, önmagában nem alkalmas olyan üzenet közvetítésére, amelyre a fogyasztók vissza tudnak emlékezni, és ily módon azt nem fogják védjegynek tekinteni, hacsak a használat révén meg nem szerezte a megkülönböztető képességet. (T-408/15 Globo Comunicação e Participações S/A v. EUIPO, ECLI:EU:T:2016:468, 51, 52, 53. pont) Ez a bírósági ítélet már sugallja azt az elvet, amely a továbbiakban még hangsúlyosabban előtérbe kerül: arra enged következtetni, hogy amennyiben a hangvédjegy nem egy sajátos dallamból áll, vagy olyanból amely képes utalni a termék vagy szolgáltatás kereskedelmi származására, kevés esély van rá, hogy védjegyként lajstromozhatóvá váljon, amennyiben nem szerzett a használat révén megkülönböztető képességet.

Anette Kur és Martin Senftleben, az európai védjegy jog szakértőinek véleménye szerint, az európai védjegyreform által bevezetett változások nem túlságosan drasztikusak az anyagi jogi előírások tekintetében. (Kur, Senftleben, 2017, pp. 63-85.) A védjegyreform kinyilvánított célja valóban az volt, hogy a lajstromozási eljárás rugalmasabbá és szélesebb körben elérhetővé váljon a széleskörben elérhető technológiai megoldások alkalmazásával a védjegyek megjelenítését illetően, amint azt a védjegyrendelet preambuluma 10. pontja is megfogalmazza. Azt, hogy a bevezetett módosítások mennyire mélyreható változásokat eredményeznek a különböző védjegy típusok lajstromozására nézve, azt csak a lajstromozást feltétlen kizáró okok alkalmazására vonatkozó európai uniós joggyakorlat tanulmányozása mutatja meg.

2.2. Az európai uniós hangvédjegyek megkülönböztető képessége

A védjegyreform utáni hangvédjegyekre vonatkozó európai uniós joggyakorlat azt mutatja, hogy a hangvédjegyek lajstromozási kérdésének súlypontja a megjelenítés módjáról átkerült a megkülönböztető képesség és funkcionalitás kérdésére. A megjelenítés formája már nem okozhat problémát a bejelentőnek, viszont a hangvédjegyeknek két további fontos akadályt kell leküzdenie a jogi oltalom alá helyezés érdekében. Ezek az akadályok a lajstromozást feltétlen kizáró

okokat jelentik és vonatkozhatnak a védjegy megkülönböztető képességére, illetve arra a lajstromozást feltétlen kizáró okra, miszerint nem helyezhető jogi oltalom alá az a megjelölés, amely az árunak olyan formájából vagy egyéb jellemzőjéből áll, amely az áru jellegéből következik, vagy kizárólag a műszaki hatás elérése érdekében szükséges, vagy lényeges értéket ad az áruhoz (2017/1001-es (EU) Rendelet 7. cikk (1) b), e)). Az itt említett feltétlen kizáró okok bármelyikének fennállása esetén a hangvédjegy lajstromozása visszautasítható. A megkülönböztető képesség hiányára hivatkozva hozott visszautasító döntést 2021-ben az Európai Unió Bíróságának Törvényszéke egy olyan hangmegjelölés tekintetében, amely arra a hangra emlékeztet, ami egy italdoboz kinyitásakor keletkezik, amelyet körülbelül egy másodpercnyi csend, majd körülbelül kilenc másodpercnyi pezsgés követ (T-668/19 Ardagh Metal Beverage Holdings GmbH & Co. KG v.EUIPO, ECLI:EU:T:2021:420). Az európai bírósági döntés első fontos megállapítása, hogy a hangvédjegyek megkülönböztető képességének értékelési szempontjai nem különböznek más védjegyek megkülönböztető képességének értékelési szempontjaitól. (T-668/19 Ardagh Metal Beverage Holdings GmbH & Co. KG v.EUIPO, ECLI:EU:T:2021:420, 23. pont) Ebben a tekintetben a Törvényszék a térbeli védjegyek esetén alkalmazott elvet alkalmazta analógiával, miszerint csak az olyan védjegy rendelkezik megkülönböztető képességgel az említett rendelkezés értelmében, amely jelentős mértékben eltér az ágazat normáitól vagy szokásaitól, és ebből eredően képes betölteni alapvető származásjelző funkcióját (T-668/19 Ardagh Metal Beverage Holdings GmbH & Co. KG v.EUIPO, ECLI:EU:T:2021:420, 29. pont). A korábbi joggyakorlat szerint, amelyre a bírósági döntés hivatkozik (egy elem lámpa térbeli megjelenítése), minél inkább hasonlít a védjegy az árura, amelyre alkalmazzák, annál kevésbé valószínű, hogy rendelkezik megkülönböztető képességgel (C-136/02 P Mag Instrument v. OHIM 29. pont). Felmerülhet a kérdés, hogy két ilyen eltérő védjegykategória esetén mennyire alkalmazható analógiával ugyanaz az értékelési kritérium a megkülönböztető képesség fennállásának vizsgálatánál. Az analógia alkalmazása csak akkor lehet értelmezhető, ha kimutathatók azok a közös pontok, amelyek hasonlóvá teszik a két védjegyet és kizárólag ezekre alkalmazzák ugyanazt a szabályt, de ha nem vesszük figyelembe az eltérő védjegy típusok sajátosságait, az is téves következtetésekre vezethet a védjegy lajstromozását feltétlen kizáró okok vizsgálatánál. A hangvédjegyek tekintetében fontos kiemelni az európai bírósági döntés megállapítását, amely arra vonatkozik, hogy a hangnak bizonyos rezonanciával kell rendelkeznie, amelynek köszönhetően a fogyasztó képes

védjegyként felfogni, másként, ha a termék vagy szolgáltatás funkcionális elemeként, vagy egyszerű jelzőként érzékeli a banalitása miatt, akkor a védjegy nem töltheti be alapvető azonosító funkcióját (T-408/15 Globo Comunicação e Participações S/A v. EUIPO, ECLI:EU:T:2016:468, 24. pont).

Az európai bíróság megállapítása szerint, a hangelemek és csendelemek kombinációja az Ardagh Metal Beverage Holdings GmbH & Co. KG védjegybejelentésében nem olyan sajátos jellegű, hogy önmagában megkülönböztető képességet tudna biztosítani a hangvédjegynek: *Pusztán az a tény, hogy az italok területén az italdobozok kinyitását közvetlenül követő rövid ideig tartó pezsgés szokványosabb, mint az egy másodpernyi csendet követő hosszas pezsgés, nem elegendő ahhoz, hogy az érintett közönség e hangoknak bármiféle olyan jelentőséget tulajdonítson, amely lehetővé tenné számára a szóban forgó árúk kereskedelmi származásának azonosítását.* (T-668/19 Ardagh Metal Beverage Holdings GmbH & Co. KG v. EUIPO, ECLI:EU:T:2021:420, 46. pont).

A szakirodalmi vélemény szerint a hangvédjegyek ritkán rendelkeznek természetes megkülönböztető képességgel, amely lehetővé teszi a lajstromozásukat, inkább a használat révén tehetnek szert megkülönböztető képességre. (Greaves, 2012, pp. 139-150) Ez annak tulajdonítható, hogy szorosan kötődnek, mint jelzés a védjegy által megjelölt termékhez vagy szolgáltatáshoz. Ugyanakkor azt is szükséges figyelembe venni a hangvédjegyek esetében, hogy a védjegy típus sajátos jellegének köszönhetően a védjegy információs funkciója itt szorosan egybeolvad a védjegy reklámfunkciójával. A védjegy az árura vonatkozó információk megjelenítője (Faludi – Lukácsi, 2014, p. 31). A hangvédjegyek esetében az információk szimbolikus jellege jelentősen felerősödik, hiszen a hangok elsősorban a fogyasztók érzelmeire kívánnak hatni. Éppen ezért, a hangvédjegyek esetében különösen igazolható Csécsy György szakirodalmi álláspontja, miszerint az áru népszerűsítését szolgáló reklámtevékenység során a védjegy információs funkciója kiteljesedik és ezáltal képes a fogyasztó magatartására hatást gyakorolni. (Csécsy, 1998, p. 162) A fentieket egybevetve a hangvédjegyek megkülönböztető képességének elemzésénél nem zárható ki teljes mértékben a szubjektívizmus annak megállapításánál, hogy melyik hangvédjegy tekinthető eredendő módon megkülönböztető erővel rendelkezőnek és melyiknek szükséges bizonyítania, hogy a használat során nyert megkülönböztető képességet a lajstromozás érdekében. Az Európai Bíróság következetesen fenntartja az esetről esetre történő értékelés szükségességét. A használat során szerzett megkülönböztető képesség kérdését ez a tanulmány nem kívánja

tárgyalni, hiszen az terjedelmi okokból akár egy külön tanulmány tárgyát is képezheti, csupán megjegyzem, hogy az Európai Bíróság gyakran hivatkozott döntése erre vonatkozóan a Nestlé ügyben született (C-353/03, ECLI:EU:C:2005:432), a Have a break szlogen tekintetében és nyilvánvalóvá teszi, hogy kellőképpen meggyőző bizonyítás szükséges (Vida, 2006, pp. 130-140) a megkülönböztető képesség megszerzésének igazolására.

2.3. Az európai uniós hangvédjegyek funkcionalitása

A megkülönböztető képesség vonatkozásában felmerült a védjegy funkcionalitásának kérdése is, hiszen a hangvédjegy által megjelenített hang éppen az a hangjelzés, amelyet az áru kibocsát, ha kinyitják, tehát az áru használata során keletkezik, mi több, attól elválaszthatatlan. A hangjelzésnek rendelkeznie kell egy bizonyos jelentőséggel, amely lehetővé teszi az érintett fogyasztó számára, hogy azt védjegyként, nem pedig funkcionális jellegű elemként vagy saját belső jellemzői nélküli jelzőként érzékelje. Ennélfogva, mivel a hang elsősorban a fogyasztó érzelmi bevonódását célozza meg, és azt a képességét igyekszik előhívni, hogy a hang hallatára bármikor emlékezzen a termékre vagy szolgáltatásra, amelyre a hangvédjegy vonatkozik, nehezen elképzelhető, hogy a termék funkciójával szoros összefüggésben álló hangjelzés képes kiváltani ezt a hatást a fogyasztóban. Így a hangvédjegy nem töltheti be az alapvető funkcióját, hogy azonosítsa a termék vagy szolgáltatás kereskedelmi származását.

A fent említett jogeset azért is fontos volt az európai uniós hangvédjegyekre vonatkozó joggyakorlatban, mert itt már olyan védjegy lajstromozását tárgyalta az Európai Unió Bírósága, amelyet hangfájl formájában nyújtott be a bejelentő. Mindez azt jelzi, hogy az európai uniós védjegyjog igyekszik lépést tartani a technológia és a digitalizáció fejlődésével és olyan dinamikusan fejlődő területe az európai jognak, ahol helye van az innovációs eredményekhez való alkalmazkodásnak.

Ugyanakkor azok az elvek, amelyeket döntésében az európai bíróság megfogalmazott az európai hangvédjegyek vonatkozásában, az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatalának (EUIPO) iránymutatásaiban (<https://guidelines.euipo.europa.eu/2214311/2226475/trade-mark-guidelines/9-3-7-sound-marks>) is megjelennek. Az iránymutatások az európai uniós joggyakorlatra alapozva megfogalmazzák azokat a szempontokat, amelyek követendők a védjegy-lajstromozási folyamat során az 1001/2017-es

védjegyrendelet előírásai szerint, cikkenként szintetizálva és példákkal megerősítve. Éppen ezért van jelentősége annak, hogy az iránymutatásokban megjelentek a hangfájl formájában benyújtott védjegybejelentésre vonatkozó döntés állásfoglalásai, ugyanis, annak ellenére, hogy ezek az iránymutatások nem rendelkeznek a jogszabály erejével, pontos képet adnak arról, hogy az EUIPO milyen szempontok szerint hozza meg döntéseit a különböző védjegyekre vonatkozó eljárásokban, amelyek az említett intézmény előtt zajlanak. Az iránymutatások a hangvédjegyek esetében arra is rámutatnak, a lajstromozást abszolút kizáró okokra alapozva, hogy melyek lehetnek azok a hangvédjegyek, amelyek minden bizonnyal ki vannak zárva a lajstromozásból, mint például a nagyon egyszerű, csak egy vagy két hangjegyből álló zenedarabok, olyan hangok, amelyek a köztudatban vannak (pl. La Marseillaise, Für Elise), olyan hangok, amelyek túl hosszúak ahhoz, hogy eredetmegjelölésnek lehessen tekinteni, illetve a jellemzően meghatározott árukhoz és szolgáltatásokhoz kapcsolódó hangok (<https://guidelines.euipo.europa.eu/2214311/2228026/trade-mark-guidelines/14-----15-sound-marks-marks>).

Az Európai Unió Bíróságának Törvényszéke 2021. július 7-én hozta meg ítéletét a szénsavas ital dobozáinak hangjelzése vonatkozásában. Ugyanakkor 2021 áprilisában az Európai Unió szellemi tulajdoni hivatalainak hálózata kibocsátott egy Közös Közleményt az új típusú védjegyek alaki követelményeinek és lajstromozást kizáró okainak vizsgálatára nézve. Az Európai Unió Szellemi Tulajdonjogi Hálózata (European Union Intellectual Property Network – EUIPN) egy olyan kapcsolódási forma, amely 2011-ben jött létre és összeköttetést biztosít az uniós Szellemi Tulajdoni Hivatalok (IPO-k), felhasználói egyesületek és más, szellemi tulajdonnal foglalkozó szervezetek között, amelyek így együtt tevékenykednek az európai védjegyek és formatervezési minták rendszerének létrehozása érdekében, amelynek részei a közös gyakorlatok, szolgáltatások és eszközök. A közös gyakorlatok, mint amilyen CP 11 Közös gyakorlat (https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/contentPdfs/EUIPN/CP11/common_communication_cp11_hu.pdf) a jogharmonizáció és jogegységesítés célját szolgálják az Európai Unióban.

A közös gyakorlat célja általános elvek meghatározása az új típusú védjegyekkel – nevezetesen a hang-, a mozgás-, a multimédia- és a hologramvédjegyekkel – kapcsolatos alaki követelmények és kizáró, illetve törlési okok vizsgálatát, valamint e védjegyek megjelenítésének új módjait illetően. Referenciaként szolgál

az EUIPO, a Benelux államok és a tagállamok szellemi tulajdoni hivatalai (a továbbiakban együtt: tagállami szellemi tulajdoni hivatalok), az ügyfélszervezetek, a bejelentők és a képviselők számára A CP 11 Közös gyakorlat tartalmazza azokat az iránymutatásokat, amelyek a hangvédjegyek lajstromozásának feltétlen kizáró okainak leküzdését teszik lehetővé, a védjegyreform jogszabályai és az európai uniós bírósági joggyakorlat keretei között.

Ennek megfelelően a közös gyakorlat álláspontja azonos a védjegy funkcionalitására vonatkozóan az Európai Bíróság álláspontjával: ha a hangvédjegy az áruk és/vagy szolgáltatások által előállított vagy azokhoz vagy azok egyéb releváns jellemzőihez kapcsolódó hangból áll, azt a fogyasztó csupán funkcionális jellemzőként észleli, és ezért a hangvédjegyet megkülönböztető képességgel nem rendelkezőnek kell tekinteni (CP 11 Közös gyakorlat 6.)

Záró gondolatok

Az eddigi európai bírósági joggyakorlat arra enged következtetni, hogy amennyiben a hangvédjegy valamely dallamból, zenei hangok kombinációjából áll, könnyebb jogi oltalom alá helyezni, mint ha dallam nélküli, hangutánzó hangelemekből vagy hangelemekből áll. Ez utóbbi esetben a hangvédjegy bejegyzésére akkor van legnagyobb esély, ha már a használat által megszerezte a megkülönböztető képességet. Az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatalának védjegyadatbázisa (<https://euipo.europa.eu/eSearch/#advanced/trademarks>) szerint 2017. október 1. és 2023. december 31. periódusban 197 hangvédjegyre tettek bejelentést, amelyből 145-öt sikerült bejegyeztetni. Ez a szám természetesen elenyésző, ha tekintetbe vesszük, ebben az időszakban 868.000 védjegybejelentés történt. Tulajdonítható ez azon nehézségeknek, amelyek az új típusú védjegyek lajstromozásához kapcsolódnak még a védjegyreform után is (Adams, Scarmadaglia, 2018, pp. 37-58). Az európai uniós védjegyjogi változások és az európai uniós joggyakorlat megteremtették ugyan a jogi lehetőséget a hangvédjegyek lajstromozására, eltörölve azokat az akadályokat, amelyek a hangvédjegyek megjelenítéséhez, illetve nyilvántartásban való tartós tárolásához kapcsolódtak, de oly módon alakították a megkülönböztető képesség és a védjegy funkcionalitásának elemzési szempontjait, hogy bármely hangvédjegynek szigorú feltételeknek kell megfelelnie, ahhoz, hogy lajstromozhatóvá váljon.

A dallamot tartalmazó hangvédjegyek esetében, ha a hangvédjegyben észlelt hang egyetlen zenei hangból, zenei hangok kombinációjából vagy egy dallamból áll, a hangvédjegy önmagában megkülönböztető képességgel rendelkezőnek minősül, ha azt az érintett vásárlóközönség a kereskedelmi származás jelzéseként észlelheti (CP 11 Közös közlemény 5.) a dallamot nem tartalmazó hangvédjegyek esetében. Ha a hangvédjegyben észlelt hang a bejelentett áruktól és/vagy szolgáltatásoktól elkülönülő hangot tartalmaz, a hangvédjegyet főszabály szerint megkülönböztető képességgel rendelkezőnek kell tekinteni, amennyiben azt a fogyasztó a kereskedelmi származás jelzéseként észlelheti. (CP 11 Közös közlemény 6.)

Amint a közös európai gyakorlat elveiből és az európai uniós joggyakorlat állásfoglalásaiból is kiolvasható, az európai joggyakorlat és védjegyrajstromozási gyakorlat hangsúlyt helyez a hangvédjegyek megkülönböztető képességének elemzésére. A megkülönböztető képesség fennállásának megállapításánál pedig kulcsszerepet játszik, hogy a hangjelzés alapján a fogyasztó képes-e azonosítani a termék vagy szolgáltatás kereskedelmi származását. Ez a megközelítés a hangjelzés jellegének sajátosságát, más hasonló hangjelzésektől való megkülönböztető erejét feltételezi, elsősorban a rajstromozást feltétlen kizáró okok leküzdésére. Azt viszont kevésbé elemzi ez a joggyakorlat, hogy a gazdasági verseny keretei között, a meglehetősen különlegesnek számít adott termékek vagy szolgáltatások tekintetében, ha védjegyként hangjelzéssel látják el azokat és nem valamely ábrás vagy szóvédjegyet alkalmaznak például védjegyként a jelzésükre. Lehetséges, hogy a fogyasztók figyelmét éppen az ragadja meg, hogy az adott termékhez vagy szolgáltatáshoz valamely hangjelzés társul és ez rögzül a tudatukban, megkönnyítve a következő vásárlás alkalmával a kívánt termék vagy szolgáltatás kiválasztását. Nagy valószínűséggel ezzel a céllal alkalmaznak hangvédjegyet bizonyos vállalatok, megpróbálva minél hatékonyabban kiaknázni a védjegy reklámfunkcióját.

Lehetséges, hogy annak érdekében, hogy minél több európai uniós védjegybejelentés történjen új típusú védjegyekre, köztük hangvédjegyekre a jövőben nem lesz elegendő, hogy a jogalkotó a védjegyreform által megteremtette a lehetőséget a rajstromozásra. Elképzelhető, hogy szemléletváltásra lesz szükség a nem hagyományos védjegyek rajstromozást kizáró feltétlen okok vizsgálatában, tekintettel a megkülönböztető képességre és a funkcionalitásra és szükség lesz egy olyan európai bírósági joggyakorlat, illetve erre alapozott rajstromozási iránymutatások kidolgozására, amely elismeri az új típusú védjegyek sokszínű sajátosságait, és nem próbálja meg analógiával a hagyományos védjegyekre

vonatkozó elemzési szempontok szerint vizsgálni azokat. Az európai unió bírósági joggyakorlata eddig is hangsúlyozta, hogy a döntések esetről esetre történnek a tényállás szerint. Lehetséges, hogy rendszerbe kellene szedni azokat az egységesíthető elemzési szempontokat, amelyek külön-külön alkalmazhatók az új típusú védjegyek különböző kategóriáira, de nem feltétlenül esnek egybe a korábban megfogalmazott, elsősorban hagyományos védjegyek elemzésére irányuló kritikai szempontokkal.

Az eddigi hangvédjegyekre vonatkozó európai bírósági döntésekből ugyanakkor az is kitűnik, hogy a bíróság döntéseiben alkalmazkodik a technológia és gazdasági fejlődés dinamizmusához, ítéleteinek fókuszában pedig a védjegy alapvető funkciójának teljesítése áll, ez a megközelítés pedig időben állandó. A védjegyreform jogszabályai szigorították a lajstromozást kizáró feltétlen okok vizsgálati szempontjait, de bővítették a lajstromozható védjegyek körét. A fogyasztók számára a hangvédjegyek már nem számítanak újdonságnak, ha ritkán is, de megjelennek a piaci versenyben, ahol a hangokhoz társítható felkeltett érzelmek miatt tudnak a leghatékonyabbak lenni a vásárlók választásának befolyásolásában. A hangvédjegyek esetében a feltétlen kizáró okok vizsgálatakor helyesen állapította meg az Európai Bíróság, hogy a „tükröhatás” kerülendő. Legyen szó dallamot, szóbeli elemeket, hangutánzást tartalmazó és bármely technológiával, eszközzel készült hangvédjegyről, ha a hangjelzés, csak önmagára utal vissza, semmi másra, akkor nem alkalmas arra, hogy felkeltse a fogyasztók figyelmét és betöltse nélkülözhetetlen azonosító funkcióját (T-408/15 *Globo Comunicação e Participações S/A v. EUIPO*, ECLI:EU:T:2016:468, 46. pont), amely által rámutat a termék vagy szolgáltatás kereskedelmi származására.

Irodalomjegyzék

Adams, Mitchell, Scardamaglia, Amanda (2018): *Non-Traditional Marks: An Empirical Study*, Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/oso/9780198826576.003.0003>

Csécsey György (1998): *A szellemi alkotások joga*, Novotni Kiadó, Miskolc

Faludi Gábor – Lukácsi Péter (2014): *A védjegy törvény magyarázata*, HVG Orac Kiadó, Budapest

Geiregat, Simon (2022): Trade Marks in Sounds and Gestures: A Critical Analysis of Two Non-Traditional Signs in the EU In: GRUR International, 71(8), 702-718. <https://doi.org/10.1093/grurint/ikac053>

Greaves Rosa (2012): A Private Right Conferred Directly by EU Trade Mark Law: An Analysis of the Concept of 'Distinctiveness' under EU Law. In: Niamh Nic Shuibhne – Laurence W. Gormley (eds.): From Single Market to Economic Union: Essays in Memory of John A. Usher, Oxford University Press, Oxford. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199695706.003.0008>

Kur, Anette – Senftleben, Martin (2017): European Trademark Law, Oxford University Press, Oxford

Vida Sándor (2006): Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlata, Novotni Alapítvány

Jogszabályok

A Bizottság (EU) 2018/626 végrehajtási rendelete (2018. március 5.) az európai uniós védjegyről szóló (EU) 2017/1001 európai parlamenti és tanácsi rendelet egyes rendelkezéseinek végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról és az (EU) 2017/1431 végrehajtási rendelet hatályon kívül helyezéséről

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1001 rendelete (2017. június 14.) az európai uniós védjegyről

Szakmai anyagok

CP 11 Közös gyakorlat. <https://doi.org/10.70315/uloap.ulirs.2024.0101002> (utolsó letöltés 2024.09.01.)

Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatalának iránymutatásai, <https://guidelines.euipo.europa.eu/2214311/2226475/trade-mark-guidelines/9-3-7-sound-marks> (utolsó letöltés 2024.09.01)

Jogesetek

MGM – ügy R781/1999-4

Hexal – ügy R295/2005-4

Tarzan – ügy R 708/2006-4

Case C-273/00, Ralf Sieckmann v Deutsches Patent- und Markenamt.
ECLI:EU:C:2002:748

C- 283/ 01, Shield Mark v. Kist, ECLI:EU:C:2003:641

T-408/15 Globo Comunicação e Participações S/A v. EUIPO,
ECLI:EU:T:2016:468

T-668/19 Ardagh Metal Beverage Holdings GmbH & Co. KG v.EUIPO,
ECLI:EU:T:2021:420